

Trojanowska, Anna

Etnofarmakologia czy eurofarmakologia?

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 46/2, 226-227

2001

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

¹² Zobacz też publikowany na ten temat artykuł: A. K u c z y ń s k i : *Związki Bronisława Piłsudskiego z Komitetem Narodowym Polskim w Paryżu*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki“ Z. 3–4:1999 i t e n ż e : *Między etnografią a polityką. Bronisława Piłsudskiego związku z polską emigracją i jego działalność na rzecz odzyskania niepodległości (1914–1918)*. „Prace Naukowe Rady Porozumiewawczej Badań nad Polonią“ Z. 4:2000.

Antoni Kuczyński
(Wrocław)

ETNOFARMAKOLOGIA CZY EUROFARMAKOLOGIA ?

Etnofarmakologia – dziedzina z pogranicza nauk przyrodniczych i humanistycznych – budzi rosące zainteresowanie i nadzieje na ponowne odkrycie i zaadaptowanie zapomnianych środków i sposobów leczniczych.

Do tej tematyki nawiązuje hasło „Od źródeł wiedzy do leków przyszłości“, które było myślą przewodnią IV Międzynarodowego Kongresu Etnofarmakologii. Zorganizowany przez Société Française d’Ethnopharmacologie, Institut Européen d’Ecologie i European Society of Ethnopharmacology kongres odbył się w dniach 11–13 maja 2000 r. w Metz.

Konferencję zainaugurował Jacques Fleurentin, przedstawiając złożoną problematykę etnofarmakologii, nad którą współpracują przedstawiciele różnych gałęzi nauk. Prowadząc poszukiwania nowych surowców leczniczych, uczeni sięgają do dawnych źródeł pisanych oraz do tradycyjnej wiedzy leczniczej społeczeństw lokalnych, przekazywanej drogą ustną. Dążą do poznania, opisanie i oceny tradycyjnych oraz starożytnych systemów leczniczych.

W pierwszym dniu kongresu omawiano genezę tradycyjnych farmakopei. Przedstawiono źródła archeologiczne, istotne dla poznania lecznictwa i chorób nękających ludzi prehistorycznych. Badania ludzkich szczątków, pozostałości pokarmu i odchodów pozwalają ujawnić, które surowce lecznicze znano i wykorzystywano w tych odległych epokach. Poruszono również interesujące zagadnienie samolecznictwa zwierząt oraz ludowej weterynarii. Zwrócono uwagę na stosowane rośliny oraz fakt przekazywania wiedzy leczniczej w grupie zwierząt (szympanów). Przedstawiono także źródła pisane starożytnych kultur Bliskiego Wschodu, Egiptu i Mezopotamii, dotyczące środków leczniczych, sposobu ich wytwarzania i stosowania.

Burzliwą dyskusję wywołał, kończący pierwszy dzień kongresu, referat Jean-Marie Pelta na temat ekonomicznych i etycznych aspektów opatentowywania biotechnologii środków leczniczych.

Drugi dzień poświęcony był tradycyjnym systemom leczniczym. Prezentowano leki chińskich farmakopei i na ich przykładzie przedstawiono możliwości wykorzystywania tradycyjnych leków we współczesnej medycynie. Omówiono

system wierzeń i praktyk leczniczych określany szeroko rozumianym mianem szamanizmu. Zauważono także problem zaniku tradycyjnego przekazu wiedzy leczniczej w społeczeństwach zdominowanych przez europejskie wzorce kulturowe. Innym poruszonym zagadnieniem, związanym z regresem ludowego lecznictwa, był proces ginięcia niektórych gatunków roślin leczniczych. Zwrócono uwagę na trudności we właściwej ocenie badanych surowców, związane z błędną i powierzchowną interpretacją wiedzy leczniczej społeczeństw tradycyjnych.

Tematyką trzeciego dnia były leki XXI wieku. Omawiano rolę fitoterapii we współczesnym świecie oraz problem szerokiego, pozaterapeutycznego, wykorzystywania substancji biologicznie czynnych, stosowanych jako dodatki do żywności i kosmetyków. Poruszono kwestię regulacji przepisów związanych z rejestracją leków roślinnych w państwach Unii Europejskiej, dyskutowano o ujednoczeniu badań efektywności, jakości, toksyczności i działań ubocznych leków pochodzenia naturalnego. Przedstawiono także możliwości związane z rozwojem technik badawczych w bioanalizie oraz możliwości wykorzystania biotechnologii w produkcji substancji biologicznie czynnych.

Kongres odbywał się w nowoczesnym centrum kongresowym, zlokalizowanym na obrzeżach miasta i zgromadził około 200 uczestników z Europy, Afryki i Azji, głównie z Chin oraz nielicznych przedstawicieli obu Ameryk. Dominującym językiem był francuski, uczestnikom zapewniono jednak bezpośrednie tłumaczenie na język angielski.

Prócz referatów i komunikatów na kongres zgłoszono 95 posterów, wśród nich dwa. autorstwa polskich uczestników: Marii Henneberg i współpracującej z nią Marii Stasiulewicz z *Universitas Studiorum Polona Vilnensis Recherche d'agents antineoplastics parmi les plantes de la flore ethnopharmacologique de la Lituanie* oraz Anny Trojanowskiej *Mushroom in the polish pharmacopoeias (XIX–XX c.)*. Problematyka przedstawianych prac wskazuje na duże zainteresowanie poszukiwaniem nowych, jeszcze nie przebadanych surowców leczniczych, które mogłyby wejść na rynek europejski.

Etnofarmakologię definiuje się jako naukę interdyscyplinarną, której celem jest udokumentowanie kulturowego dziedzictwa, jakim są systemy wierzeń i praktyk leczniczych oraz badanie i ocena wykorzystywanych surowców. W wielu prezentowanych pracach pomijano lub marginalizowano socjo-kulturowy kontekst tradycyjnego lecznictwa, skupiając się jedynie na praktycznej i racjonalnej ocenie surowców leczniczych, zapominając o szerszej perspektywie badawczej. Dlatego zastanawiam się, czy ignorowanie kulturowego i społecznego tła badanych systemów leczniczych nie sprowadza tej nowej dyscypliny do farmakologii surowców egzotycznych, pozyskiwanych dla europejskich rynków.

Anna Trojanowska
(Warszawa)